

A2007.183
Udskrift
af
Arbejdsrettens dom af 26. maj 2008
i sag nr. A2007.183:

Landsorganisationen i Danmark
for
Dansk El-Forbund
(advokat Ane K. Lorentzen)

mod

Dansk Arbejdsgiverforening
for
TEKNIQ Installatørernes Organisation
på egne vegne og
for Kemp & Lauritzen A/S, Albertslund
(advokat Tine B. Skyum)

Dommere: Henrik Marstrand Dahl, Oluf Engell, Børge Frederiksen, Erik Kjærgård, Tove Møller Petersen, Benny Rosberg og Niels Waage (retsformand).

Denne sag drejer sig om, hvorvidt en virksomhed har været forpligtet til at betale renter af den efterbetaling, som vikarer beskæftiget i virksomheden har krav på, fordi de ikke har været aflønnet efter den overenskomst, som virksomheden er omfattet af.

Påstande

Klager, Landsorganisationen i Danmark for Dansk El-Forbund, har nedlagt påstand om, at indklagede, Kemp & Lauritzen A/S, tilpligtes straks at efterleve protokollat af 27. august 2003 samt Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006.

Klager har endvidere nedlagt påstand om, at indklagede tilpligtes til Dansk El-Forbund at betale procesrenter af i alt kr. 259.254,29 kr. fra de enkelte ydelsers forfaldstid, til betaling sker.

Klager har tillige nedlagt påstand om, at indklagede, Kemp & Lauritzen A/S, og indklagede, TEKNIQ Installatørernes Organisation, skal betale en efter Arbejdsrettens skøn fastsat bod til Dansk El-Forbund.

Indklagede Kemp & Lauritzen, har taget bekræftende til genmæle over for påstanden om, at indklagede tilpligtes straks at efterleve protokollat af 27. august 2003 samt Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006.

Over for de øvrige påstande har indklagede Kemp & Lauritzen, påstået frifindelse.

Indklagede TEKNIQ Installatørernes Organisation, har påstået frifindelse.

Sagsfremstilling

Ved protokollat i faglig voldgift af 27. august 2003 i en sag mellem Dansk El-Forbund og TEKNIQ Installatørernes Organisation/Elinstallatørernes organisation ELFO (nu TEKNIQ) for Bravida Danmark A/S ("Bravida-afgørelsen") blev det fastslået, at Bravida Danmark, der via medlemskab af TEKNIQ var omfattet af Elektrikeroverenskomsten, var forpligtet til at efterleve denne også for så vidt angår vikarer fra et vikarbureau, som udførte arbejde omfattet af overenskomsten. I tilslutning hertil hedder det i afgørelsen:

"Det måtte derfor påhvile Bravida at sikre sig, at vikarbureauet var fuldt bekendt med, at virksomheden er omfattet af Elektrikeroverenskomsten, og at de vikarer, der blev anvist til at udføre arbejdet for Bravida, blev omfattet af reglerne i denne overenskomst om arbejdstid og overarbejde."

I overensstemmelse med opmandens tilkendegivelse blev sagen herefter forligt bl.a. således, at Bravida Danmark A/S anerkendte at være forpligtet til at efterleve Elektrikeroverenskomsten i forhold til beskæftigede vikarer i virksomheden under Elektrikeroverenskomstens faglige gyldighedsområde.

Efter at flere virksomheder efter Bravida-afgørelsen beskæftigede vikarer uden at disse blev aflønnet efter Elektrikeroverenskomsten, anlagde Dansk El-Forbund sag mod bl. a. Kemp & Lauritsen og TEKNIQ Installatørernes Organisation ved Arbejdsretten.

Der blev afsagt dom 11. januar 2006 (sagerne A2004.229 og A2004.865). Rettens præmisser er sålydende:

"Ved Arbejdsrettens afgørelse af spørgsmål om overenskomstbrud skal den lovlige forståelse af en overenskomst, som parterne er enige om, eller som er fastslået ved faglig voldgift, lægges til grund.

Arbejdsretten finder det efter indholdet i og baggrunden for Bravida-afgørelsen utvivlsomt, at det ved faglig voldgift er afgjort – og af overenskomstparterne forligsmæssigt accepteret afgjort – at Elektrikeroverenskomsten skal forstås således, at den skal efterleves også i forhold til vikarbureauvikarer, som udfører arbejde inden for overenskomstens faglige gyldighedsområde i virksomheder, der er bundet af Elektrikeroverenskomsten.

Det er herefter en del af Elektrikeroverenskomsten, at den arbejdsgiver, som er kollektivarbejdsretligt bundet af Elektrikeroverenskomsten, som bruger af vikarbureauvikarer skal sikre sig, at vikarbureauet i forhold til vikarerne efterlever Elektrikeroverenskomsten. Det er en kollektivarbejdsretlig følge heraf, at brugervirksomheden efter opgørelse og påkrav må hæfte for det tab, vikarerne måtte lide ved, at Elektrikeroverenskomsten ikke er efterlevet.

Det er ubestridt, at de vikarer, sagerne angår, ikke under de omhandlede vikariater blev aflønnet i overensstemmelse med Elektrikeroverenskomsten. Der er fra Dansk El-Forbunds side rejst krav om opgørelse og efterbetaling.

På denne baggrund skal de indklagede virksomheder, ... og Kemp & Lauritzen, anerkende, at de over for Dansk El-Forbund hæfter for det tab, de pågældende vikarer er blevet påført ved, at deres faktiske ansættelsesvilkår og aflønning ikke har været i overensstemmelse med Elektrikeroverenskomsten. Der er ikke under nærværende sag fornødent grundlag for at foretage en nærmere opgørelse, som i tilfælde af uenighed må ske fagretligt.

Arbejdsretten lægger til grund, at de indklagede virksomheder har handlet i overensstemmelse med, hvad TEKNIQ har rådet dem til, og at TEKNIQ ikke loyalt har efterlevet den ved Bravida-afgørelsen fastslåede principielle overenskomstpligt, men i stedet efterfølgende har søgt konsekvenserne af afgørelsen begrænset ved at indtage det standpunkt, at der var tale om en helt konkret afgørelse, som kun gælder i tilfælde af omgåelse.

På denne baggrund finder Arbejdsretten, at der for så vidt angår de indklagede virksomheder foreligger sådanne særlige omstændigheder, at der ikke er fornøden anledning til at idømme dem bod for overenskomstbrud.

TEKNIQ derimod findes at have udvist en adfærd, som er klart ansvarspådragende, jf. herved Arbejdsretslovens § 12, stk. 7. Arbejdsretten finder derfor, at TEKNIQ skal betale en bod på 150.000 kr. til Dansk El-Forbund.”

I et brev af 16. juni 2006 fra Dansk El-Forbund til TEKNIQ hedder det:

”Opgørelse af krav mod medlemmer af TEKNIQ/ELFO til indlejede vikarer, jævnfør Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 – Tillæg af renter

I forbindelse med kravene som er og bliver rejst mod medlemmer af TEKNIQ/ELFO som følge af ovennævnte dom, skal vi hermed erindre om, at til de opgjorte krav skal tillægges renter i henhold til rentelovens § 3, stk. 1 og § 5.”

Den 24. juli 2006 fremsendte Dansk El-Forbund endvidere et brev til TEKNIQ med anmodning om udbetaling af manglende løn mv. vedrørende 8 personer, der havde været udlejet fra vikarbureauet JKS A/S til Kemp & Lauritzen på arbejdspladsen Tryg Forsikring. I brevet hedder det desuden bl.a.:

” ...

Udover ovennævnte kolleger har der været beskæftiget yderligere 17 navngivne kolleger udlejet fra JKS A/S til Kemp & Lauritzen A/S, på den pågældende plads.

Kravene for disse vil blive fremsendt løbende, når vi har modtaget dem.

Forbundet skal anmode om, at de skyldige beløb udbetales inden 14 dage fra dato med påløbende renter, alternativt førstkommende lønudbetaling, idet vi skal anmode om dokumentation for at lønudbetalingen har fundet sted.”

I et brev af 23. august 2006 fra TEKNIQ til Dansk El-Forbund anerkendte TEKNIQ de betalingskrav, der var opgjort af forbundet i brevet af 24. juli 2007. Spørgsmålet om rentebetaling blev ikke omtalt. TEKNIQ fremsendte to dage senere en check på det skyldige beløb ifølge opgørelsen.

I et brev ligeledes af 23. august 2006 fra TEKNIQ til Dansk El-Forbund hedder det derimod om spørgsmålet om betaling af renter:

”Renteberegning af de rejste erstatningskrav i vikarsagerne.

Ved brev af 16. juni 2006 og på fællesmøderne den 31. juli 2006 har De rejst krav om rentebetaling i henhold til rentelovens § 3, stk. 1, og § 5.

På fællesmøderne gjorde De gældende, at der skulle betales renter fra det tidspunkt, hvor vikararbejderne blev udført, hvilket typisk vil være i tidsrummet september 2003 – sommeren 2005. De henviste i den forbindelse til Arbejdsrettens praksis, hvor der i sædvanlige efterbetalingssager tilkendes renter fra forfaldstidspunktet.

Vi anerkender naturligvis fuldt ud Arbejdsrettens praksis, hvor der i de foreliggende sager har været tale om efterbetalingssager i ansættelsesforhold. Imidlertid adskiller vikarsagerne sig herfra, idet der her er tale om, at den indlejende virksomhed, skal betale vikaren en erstatning svarende til differencen mellem Elektrikeroverenskomstens satser, og det beløb, han faktisk har fået udbetalt.

Der er således tale om erstatningssager, hvor der i henhold til rentelovens § 3, stk. 2 og 3, skal være fremsat en betalingsanmodning med den fornødne specifikation af kravet, før end der indtræder pligt til at betale renter. Vi er derfor af den opfattelse, at der tidligst skal beregnes renter fra 30 dage efter modtagelsen af specificerede påkrav.

I vikarsagerne har der på intet tidspunkt foreligget specificerede krav, før end primo juni, hvor de første påkravsskrivelser blev fremsendt...”

Den 19. oktober 2006 sendte Dansk El-Forbund en opgørelse over manglende lønudbetaling mv. for yderligere 3 personer, som havde været udlejet fra JKS A/S til Kemp & Lauritzen, hvorefter JKS A/S ved brev af 10. november 2006 sendte en check på 64.651,17 kr. til Dansk El-Forbund.

I et brev af 15. november 2006 fra Dansk El-Forbund til TEKNIQ hedder det:

” ... Under henvisning til Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006, kan oplyses at et yderligere antal kolleger har penge til gode, idet de har været udlejet fra JKS til Kemp og Lauritzen på arbejdspladsen Tryg Forsikring.

Da såvel Kemp og Lauritzen som JKS er bekendt med hvilke personer der er tale om og hvor mange timer de har arbejdet, skal vi anmode om at efterbetalingen til disse opgøres og udbetales til de enkelte med tillæg af renter fra forfaldsdagen, inden 14 dage fra dato, med kopi af udbetalingerne til forbundet.”

Den 8. februar 2007 sendte Kemp & Lauritzen 35.666,07 kr. til Dansk El-Forbund til dækning af forskudttidsbetaling og overtidsbetaling mv. for yderligere 14 personer. Beløbet omfattede ikke renter.

Det er under sagen oplyst, at der i en række andre vikarsager er opnået enighed om efterbetalingskravets størrelse, men ikke om betaling af renter, og at afgørelsen i disse sager om betaling af renter afventer udfaldet af nærværende sag.

Parternes argumentation

Klager har anført, at det ved Bravida-afgørelsen blev fastslået, at en virksomhed, der er bundet af Elektrikeroverenskomsten, skal efterleve overenskomsten også over for vikarbureauvikarer beskæftiget hos virksomheden, som udfører arbejde inden for overenskomstens faglige gyldighedsområde, og at denne retstilstand blev bekræftet som ”utvivlsom” ved Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006.

Idet det ved Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 som en konsekvens heraf tillige er slået fast, at en virksomhed, der er omfattet af Elektrikeroverenskomsten, som bruger af vikarer hæfter for det tab, som vikarerne måtte lide ved, at Elektrikeroverenskomsten ikke er efterlevet over for dem, har indklagede pligt til at påse, at der sker overenskomstmæssig aflønning. Det er således overenskomststridigt, når indklagede med støtte fra TEKNIQ ikke straks efter Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 og af egen drift sikrede sig, at der skete den fornødne betaling til de vikarer, der var beskæftiget i virksomheden.

Der er ikke grundlag for at stille vikarer ringere end arbejdstagere normalt stilles i relation til rentebetaling vedrørende efterbetalingskrav, og der er fast arbejdsretlig praksis for at tilkende renter af efterbetalingskrav fra forfaldsdato, jf. bl.a. Arbejdsrettens dom af 30. januar 2003 (sag nr. 2002.718) og Østre Landsrets dom af 24. oktober 2006 (UfR 2007.319 (Ø)). Forfaldstiden for så vidt angår vikarernes krav følger af Elektrikeroverenskomstens bestemmelser om forfaldstid for løn mv. og er således fastsat i forvejen, jf. rentelovens § 3, stk. 1. Den indklagede virksomhed har dermed pligt til at betale procesrenter fra de enkelte ydelsers forfaldstid, hvilken pligt indklagede i øvrigt har været bekendt med siden Bravida-afgørelsen af 27. august 2003.

Den indklagede virksomhed bør endvidere idømmes en alvorlig bod. Virksomheden har været ansvarlig for manglende overenskomstmæssig aflønning med i alt 259.254,29 kr. til vikarer, der var beskæftiget hos indklagede tilbage fra 2003. Betaling er først sket i perioden august 2006 - februar 2007, selv om det allerede af Bravida-afgørelsen af 27. august 2003 fremgik, at en virksomhed har ansvar for efterlevelse af overenskomsten over for vikarbureauvikarer. Dette blev yderligere fastslået ved Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006. Endvidere har indklagede nægtet at forrente efterbetalingskravene, på trods af, at den medgåede tid fra forfaldstiden, til der skete betaling, alene beror på indklagedes manglende efterlevelse af sine overenskomstmæssige forpligtelser.

TEKNIQ har ved sin ageren medvirket til overenskomstbruddet og bør derfor ligeledes idømmes en alvorlig bod.

Indklagede har anført, at vikarerne ikke har været ansat i den indklagede virksomhed og derfor ikke direkte har været omfattet af Elektrikeroverenskomsten. Der er dermed ikke tale om sædvanlige efterbetalingskrav, men derimod om erstatningskrav, jf. også formuleringen af præmisserne i Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006, hvorefter brugervirksomheden ”efter opgørelse og påkrav hæfter for det tab, som vikarerne lider”. Dommen er – i overensstemmelse med almindelige obligationsretlige regler – udtryk for, at den part, der påstår at have et krav mod en anden part, også må opgøre og dokumentere det. Den indklagede virksomhed havde ikke adgang til lønoplysninger om vikarerne, og vikarbureauet, hvor vikarerne er ansat, havde ikke nødvendigvis pligt til at udlevere sådanne oplysninger. Det er en naturlig følge heraf, at virksomheden, som derved var i undskyldelig uvidenhed om vikarernes eventuelle krav, måtte kunne afvente, at vikarerne fremsatte eventuelle

krav. Rente kan af samme grund først kræves 30 dage efter fremsættelsen af dokumenterede krav om efterbetaling, jf. rentelovens § 3, stk. 2.

Efter at vikarerne havde fremsat deres krav, betalte den indklagede virksomhed så hurtigt som muligt. I denne sag er der således kun i forbindelse med udbetalingen den 8. februar 2007 forløbet mere end 30 dage, fra krav om betaling blev rejst, til betaling er sket. Betaling sket inden 30 dage må anses for betaling inden rimelig tid. At betaling skete mere end 30 dage efter kravets fremsættelse i det ene nævnte tilfælde skal ses i lyset af, at der i mellemtiden blev begæret og afholdt fællesmøde, ligesom det må kunne lægges til grund, at der skete betaling inden 30 dage efter, at den fornødne dokumentation for kravets størrelse var fremkommet. Klager har derfor ikke krav på betaling af renter, subsidiært tilkommer der højst klager renter fra 30 dage efter fremsættelsen af krav om betaling den 15. november 2006 frem til den 8. februar 2007. Der bør i givet fald under alle omstændigheder først tilkendes renter fra og med Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 for krav opstået før dette tidspunkt, idet indklagede har været i god tro i hvert fald frem til dette tidspunkt.

Indklagede har efter det anførte heller ikke udvist bodspådragende adfærd. Der er under alle omstændigheder i givet fald tale om et tvivlsomt juridisk spørgsmål, hvorfor indklagede ikke bør pålægges bod for ikke at have betalt renter.

Af samme grunde bør TEKNIQ ligeledes frifindes for påstanden om bod.

Arbejdsrettens begrundelse og resultat

Ved Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 i sagerne A2004.229 og A2004.865 er det fastslået, at brugervirksomheden (bl. a. indklagede Kemp & Lauritzen) efter opgørelse og påkrav må hæfte for det tab, vikarerne måtte lide ved, at Elektrikeyoverenskomsten ikke er efterlevet. Det følger heraf, at indklagede efter opgørelse og påkrav fra klagerens side skal stille vikarerne, som om overenskomstens bestemmelser havde været efterlevet på tidspunktet for præstationen af de ydelser, som de efter overenskomsten skal have betaling for. Den forrentning af manglende betaling af løn mv. fra de enkelte ydelsers forfaldstid, til betaling sker, som de pågældende efter fast og kendt praksis har krav på, indgår derfor i det tab, som virksomheden efter Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 hæfter for.

Der gives herefter klager medhold i den nedlagte rentepåstand.

Da det som anført ved Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006 er fastslået, at den indklagede virksomhed hæfter "efter opgørelse og påkrav", findes det ikke at udgøre et overenskomstbrud, at virksomheden afventede en henvendelse fra forbundet, inden man udbetalte efterbetalingsbeløbet.

Den første henvendelse fra forbundet om betaling, som vedrørte 8 personer, og som blev rettet til den indklagede virksomhed ved brev af 24. juli 2006, førte til betaling af de fremsatte efterbetalingskrav den 25. august 2006. Den anden henvendelse om betaling ved forbundets brev af 19. oktober 2006 til den indklagede virksomhed, som vedrørte tre personer, førte til betaling af de fremsatte efterbetalingskrav den 10. november 2006. Den tredje henvendelse ved brev af 15. november 2006, som vedrørte et yderligere antal personer, og som ikke indeholdt en opgørelse over de skyldige beløb, førte til betaling den 8. februar 2007, efter at der i mellemtiden havde været afholdt fællesmøde om spørgsmålet den 22. december 2006.

Under disse omstændigheder finder Arbejdsretten heller ikke, at den medgåede tid fra efterbetalingskravenes fremsættelse til betaling skete, indebærer noget overenskomstbrud.

Da spørgsmålet om en brugervirksomheds pligt til at betale renter af vikarers efterbetalingskrav først er endelig afgjort ved nærværende dom, finder Arbejdsretten ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastsætte bod i anledning af indklagedes virksomhed hidtidige nægtelse af at betale renter af vikarernes efterbetalingskrav, hvorfor den indklagede virksomhed i det hele frifindes for påstanden om bod.

Med samme begrundelse frifindes TEKNIQ for påstanden om bod.

Thi kendes for ret:

Kemp & Lauritzen A/S, skal anerkende, at virksomheden straks skal efterleve protokollat af 27. august 2003 samt Arbejdsrettens dom af 11. januar 2006.

Kemp & Lauritzen A/S skal inden 14 dage til Dansk El-Forbund betale procesrenter af i alt 259.254,29 kr., der udgør efterbetaling til et antal af klagerens medlemmer for udført vikararbejde, fra de enkelte ydelsers forfaldstid, til betaling sker.

Kemp & Lauritzen A/S og TEKNIQ Installatørernes Organisation frifindes for påstanden om bod.

Kemp & Lauritzen A/S skal inden 14 dage betale 2.000 kr. i sagsomkostninger til Arbejdsretten.

Niels Waage